
SWorld
Germany

Katerynychuk K.V., Oliinyk Y., Yevhenya T., Belyaeva L.A., Katerynychuk K.V. et al.

WISSENSCHAFT FÜR DEN MODERNEN MENSCHEN
WIRTSCHAFTS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISMUS, RECHTS UND
POLITIKWISSENSCHAFTEN
SCIENCE FOR MODERN MAN
ECONOMICS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISM, LEGAL AND POLITICAL SCIENCES

Monographic series «European Science»
Book 4. Part 6.

In internationalen wissenschaftlich-geometrischen Datenbanken enthalten
Included in International scientometric databases

MONOGRAPHIE
MONOGRAPH

ScientificWorld-Net Akhat AV
Karlsruhe 2021

Authors:

Antonenko A.V. (13), Belyaeva L.A. (1), Bodra Y.A. (11), Bril M. (2), Brovenko T.V. (13),
Vasylenko O.V. (13), Hanzhuk S. (3), Grishchenko I.M. (13), Hrinko I. (8),
Dobrovolskaya O.P. (9), Dobrodomova T.N. (10), Dohadailo Y.V. (11), Zemlina Y.V. (13),
Katerynychuk K.V. (17), Klymenko N.G. (5), Kovalenko I.A. (17), Kotova L. (16),
Kravchenko V.P. (6), Kryvoruchko M.Y. (13), Maria K. (4), Lapteva U.D. (11),
Lisnevskaya N.V. (14), Lukin V.A. (1), Manachynska Y. (12), Marekha I.S. (7), Oliynyk Y. (4),
Panchuk A. (2), Peniak Y.S. (1), Savenkova I.V. (10), Yevhenya T. (15), Tolok G.A. (13),
Tiutiunnyk V. (16)

Wissenschaft für den modernen Menschen: wirtschafts, management, marketing, tourismus, rechts und politikwissenschaften. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft». Buch 4. Teil 6. 2021.

Science for modern man: economics, management, marketing, tourism, legal and political sciences. Monographic series «European Science». Book 4. Part 6. 2021.

ISBN 978-3-949059-14-8

DOI: 10.30890/2709-2313.2021-04-06

Published by:

ScientificWorld-NetAkhatAV

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

in conjunction with Institute «SE&IE»

e-mail: orgcom@sworld.education

site: www.sworld.education

Copyright © Authors, 2021

Copyright © Drawing up & Design. ScientificWorld-NetAkhatAV, 2021

ÜBER DIE AUTOREN / ABOUT THE AUTHORS

1. *Antonenko Artem Vasilyovich*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
2. *Belyaeva Lyudmila Anatolyevna*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 1 (co-authored)*
3. *Bodra Yulia Andreevna*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, student, - *Chapter 11 (co-authored)*
4. *Bril Mykhailo*, KhNUE them. S. Kuznets, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 2 (co-authored)*
5. *Brovenko Tetyana Viktorivna*, UNI Kiev National University of Culture and Arts, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
6. *Vasylenko Olena Viktorivna*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, - *Chapter 13 (co-authored)*
7. *Hanziuk Svitlana*, Dnipro State Technical University, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 3*
8. *Grishchenko Igor Mikolaevich*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
9. *Hrinko Iryna*, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 8*
10. *Dobrovolskaya Oksana Petrovna*, Crimean Federal University named after V.I. Vernadsky, Russia, PhD in Geography, docent - *Chapter 9*
11. *Dobrodomova Tat'yana Nikolayevna*, Belgorod State National Research University, Russia, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 10 (co-authored)*
12. *Dohadailo Yana Victorivna*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 11 (co-authored)*
13. *Zemlina Yuliya Volodymyrivna*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
14. *Katerynychuk Kateryna Volodymyrivna*, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine, Doctor of Law, docent - *Chapter 17 (co-authored)*
15. *Klymenko Nataliia Grigoryevna*, Kharkiv Regional Institute of Public Administration under the President of Ukraine, Ukraine, PhD in Public Administration, docent - *Chapter 5*
16. *Kovalenko Inna Anatolievna*, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine, PhD in Law, docent - *Chapter 17 (co-authored)*
17. *Kotova Liuvob*, Ukraine, PhD in Law, docent - *Chapter 16 (co-authored)*
18. *Kravchenko Victoria Petrovna*, Central Ukrainian National Technical University, Ukraine, docent - *Chapter 6*
19. *Kryvoruchko Myroslav Yuriyovych*, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine, PhD in technical sciences, - *Chapter 13 (co-authored)*

20. *Maria Kucheriava*, Gnu "Academy of Financial Management", Ukraine, PhD in economic sciences, - *Chapter 4 (co-authored)*
21. *Lapteva Ulyana Dmiitriivna*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, student, - *Chapter 11 (co-authored)*
22. *Lisnevskia Nataliia Valentynivna*, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, - *Chapter 14*
23. *Lukin Vladimir Alexandrovich*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 1 (co-authored)*
24. *Manachynska Yuliya*, Chernivtsi Trade and Economic Institute of Kiev National Trade and Economic University, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 12*
25. *Marekha Iryna Sergiivna*, Sumy State University, Ukraine, PhD in economic sciences, - *Chapter 7*
26. *Oliinyk Yana*, Gnu "Academy of Financial Management", Ukraine, Doctor of Economic Sciences, - *Chapter 4 (co-authored)*
27. *Panchuk Anastasiia*, KhNUE them. S. Kuznets, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 2 (co-authored)*
28. *Peniak Yuliia Sergeevna*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 1 (co-authored)*
29. *Savenkova Irina Victorovna*, South Federal University, Russia, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 10 (co-authored)*
30. *Yevhenya Tykhomyrova*, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine, Doctor of Political Science, Professor - *Chapter 15*
31. *Tolok Galyna Arsenivna*, Kiev National University of Culture and Arts, Ukraine, PhD in technical sciences, assistant professor - *Chapter 13 (co-authored)*
32. *Tiutiunnyk Viktoriia*, Ukraine, graduate student, - *Chapter 16 (co-authored)*

Inhalt / Content

CHAPTER 1. CONCEPTUAL BASIS OF ACCOUNTING AS A SYSTEM

Introduction	9
1.1. Definition of the system and accounting.....	9
1.2. Current classification of systems	11
1.3. Defining the purpose of the system.....	13
1.4. Components of the system and their relationship	15
Conclusions	18

CHAPTER 2. PECULIARITIES OF RETAIL ENTERPRISES DEVELOPMENT

Introduction	21
2.1. Features of the retail trade market development in Ukraine.....	22
2.2. Changes in consumer behavior of retail customers	24
2.3. Key success factors of retail enterprises	25
2.4. Formation of consumer values in the retail sector	28
Conclusions	32

CHAPTER 3. FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF THE EUROPEAN INTEGRATION COURSE OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Introduction	33
3.1. Prerequisites for European integration of Ukrainian enterprises.....	33
3.2. The current state of European integration processes in Ukraine	36
Conclusions	40

CHAPTER 4. REPORT ON PAYMENTS TO GOVERNMENT AS A TOOL OF INCREASING TAX TRANSPARENCY OF UNDERTAKINGS ACTIVE IN EXTRACTIVE INDUSTRY

Introduction	41
4.1. Report on payments to government: the state and issues of implementation	42
Conclusions	46

CHAPTER 5. STATE AND LEGAL REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IN UKRAINE

Introduction	33
5.1. State regulation of entrepreneurial activity.....	33
5.2. Legal support of entrepreneurship in Ukraine	36
Conclusions	40

CHAPTER 6. CURRENT ASSETS MANAGEMENT AT RETAIL ENTERPRISES

Introduction	54
6.1. Structural analysis of current assets of the company "KOPILKA"	54
6.2. Forecasting the provision of current assets of the company "KOPILKA"	58
6.3. Forecasting the liquidity of the balance sheet of the company "KOPILKA"	59
Conclusions	61

CHAPTER 7. ENVIRONMENTAL TAXES IN THE GLOBAL PARADIGM OF ECONOMICS

Introduction	62
7.1. Basic global systems of environmental taxation.....	62
7.2. Functions of environmental taxes	64
7.3. Global models of environmental taxes efficacy.....	64
Conclusions	67

CHAPTER 8. IMPLEMENTATION OF COUNTRY STRATEGIES IN DEVELOPMENT INDUSTRY 4.0: TEAMWORK OF EXPERTS

Introduction	68
8.1. Consolidation of experts - success in the implementation of effective programs of countries in the development of Industry 4.0.....	68
8.2. Collaboration of expert teams in the development of national policy strategies of states in Industry 4.0.....	72
Conclusions	74

CHAPTER 9. ASSESSMENT OF THE STANDARD AND QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Introduction	75
9.1. Theoretical foundations for assessing the level and quality of life of the population.....	75
9.2. Analysis of methods for assessing the level and quality of life.....	77
Conclusions	81

CHAPTER 10. ASSESSMENT OF THE LEVEL OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION AND ITS IMPACT ON THE ECONOMIC INDICATORS OF THE DEVELOPMENT OF THE REGION

Introduction	82
10.1. Analysis of the dynamics and structure of employment in the Rostov region	82
10.2. Assessment of the intensity of structural changes in the level of employment and its impact on economic indicators of development in the Rostov region	86

Conclusions	88
-------------------	----

CHAPTER 11. ORGANIZATIONAL CHANGE MANAGEMENT IS A KEY ESSENCE FOR THE SUCCESS OF MODERN ENTERPRISES

Introduction	89
11.1. Features of the modern business environment: sustainable development and VUCA challenges	90
11.2. The essence and purpose of managing the organizational changes in the modern business environment	90
11.3. The elaboration of an organizational change management system	93
Conclusions	97

CHAPTER 12. ACCOUNTING VALUE ASSESSMENT IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Introduction	98
12.1. Regulatory support for accounting valuation of business in Ukraine.....	99
12.2. Methodical approaches to cost estimation in the enterprise management system	101
Conclusions	103

CHAPTER 13. MODERN TRENDS OF RESTAURANT CATERING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Introduction	104
13.1. The concept and types of restaurant catering.....	105
13.2. Analysis of existing types of restaurant catering in Ukraine.....	109
13.3. Modern trends in the development of restaurant catering in Ukraine and the world	112
Conclusions	115

CHAPTER 14. SOCIAL AND EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF TOURISM FOR THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Introduction	117
14.1. Analysis of recent research and publications.....	117
14.2. Presentation of the main material of the study.....	118
Conclusions	124

CHAPTER 15. THE CONCEPT OF CLIMATE JUSTICE

Introduction	125
15.1. Definition of climatic justice.....	126
15.2. Achieving climate justice.....	129
15.3. Climate activism in the context of intensification of climate action	131
15.3. Climate change and human rights	133
Conclusions	136

CHAPTER 16. SOME ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF LABOR OF CIVIL SERVANTS: EXPERIENCE OF UKRAINE AND GERMANY

Introduction 138
16.1. Evolution of legislation on labor regulation of civil servants..... 139
16.2. Issues of legal regulation of joining the civil service and further professional development 140
16.3. Unity and differentiation of legal regulation of labor of civil servants ... 142
Conclusions 143

CHAPTER 17. RIGHT TO PROTECTION OF LIFE AND HEALTH: CIVIL AND CRIMINAL LAW ASPECTS

Introduction 145
17.1. Right to protection of life and health: civil and legal aspects..... 145
17.2. Criminal protection of the person life and health 148
Conclusions 150

References 152

KAPITEL 17 / CHAPTER 17. RIGHT TO PROTECTION OF LIFE AND HEALTH: CIVIL AND CRIMINAL LAW ASPECTS

ПРАВО НА ОХОРОНУ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

DOI: 10.30890/2709-2313.2021-04-06-054

Вступ.

Конституція України в статті 3 проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Право на охорону здоров'я є основним природним правом людини, що гарантує задоволення її соціальних потреб, і становить важливий елемент правового статусу людини і громадянина в Україні. Правове регулювання права на охорону здоров'я здійснюється через закріплення комплексу відносин, що впливають на реалізацію даного права. Тільки сукупність прав і свобод як взаємозв'язаних і взаємозалежних елементів правового статусу людини і громадянина України, визначає положення людини у сфері охорони здоров'я. Право на охорону здоров'я реалізується шляхом використання практично усіх основних прав і свобод людини й громадянина України і лише у цьому випадку досягається повноцінне забезпечення даного права.

17.1. Право на охорону життя і здоров'я особи: цивільно-правовий аспект

Під час розгляду сучасної концепції особистих немайнових прав привертає увагу різноманіття правових явищ, які згадуються в її контексті. Зокрема, це категорії «особисті потреби», «особисте немайнове (нематеріальне) благо», «особистий інтерес немайнового характеру» та «особисте немайнове право», які є взаємопов'язаними й у сукупності зумовлюють сучасне цілісне сприйняття такого правового явища, як особисті немайнові права людини. Визначення різниці між особистими немайновими благами й особистими не майновими правами знаходимо також у сучасних дослідженнях. Наприклад, Ю. Кривенко зазначає, що норма статті 201 Цивільного кодексу України [1] (далі – ЦК України) містить як перелік особистих немайнових благ (їх особи набувають від народження), так і немайнових прав (їх громадяни та юридичні особи набувають за законом) [2, с. 298]. Вважаємо, що особисті потреби (як майнового, так і немайнового характеру) становлять зміст окремих особистих немайнових (нематеріальних) благ, які є соціально цінними явищами. Особисті потреби визначають структуру блага, індивідуалізують та конкретизують його для кожного окремого суб'єкта в конкретних правовідносинах. Ідеться про те, що самі блага регулюванню з боку права не підлягають, проте процеси задоволення окремих особистих потреб можуть регулюватися. Такі потреби викликані умовами існування певного суспільства й формують зміст того чи іншого блага, визначаючи можливості поведіння з благом як із певною соціальною цінністю. Фактично за допомогою

особистих потреб відбувається соціологізація блага й перевтілення його в явище, яке підлягає позитивному правовому впливові.

У цивілістичній літературі досить часто зазначається, що блага у зв'язку з їх переважно природним походженням не підлягають регулюванню правом [3, с. 142]. У цілому проблематиці правого інтересу присвячено численні праці вчених-правників. Зауважимо, що в юриспруденції категорія інтересу набуває все більшого значення, особливо для цивільного права [4, с. 100].

Особисті немайнові блага – це блага, що позбавлені майнового змісту, нерозривно пов'язані із суб'єктом цивільного права, визнані суспільством, а тому охороняються цивільним законодавством. Будучи приналежними певному суб'єкту цивільних відносин, і таким чином, потрапляючи у сферу цивільно-правового регулювання, вони стають об'єктом цивільних прав.

У ЦК України главу 21 присвячено регулюванню «особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи». Для характеристики особистих немайнових прав особи слід керуватися такими основними ознаками:

- ✓ дане право належить кожній особі – це означає, що воно належить усім без винятку особам (фізичним та юридичним) за умови, що наявність цього права в особи не суперечить її сутності (наприклад, юридична особа не може бути наділена правом на життя, здоров'я, честь, гідність тощо);
- ✓ дане право належить особі довічно – це означає, що воно належить фізичній особі до моменту смерті, а юридичній особі – до моменту припинення;
- ✓ дане право належить особі за законом – це означає, що підставою його виникнення є юридичний факт (подія або дія), передбачений законом. Переважна більшість особистих немайнових прав виникає в особи з моменту народження (створення), наприклад: право на життя, здоров'я, свободу та особисту недоторканність, ім'я (найменування) тощо. Однак окремі види особистих немайнових прав можуть виникати в осіб і з іншого моменту, передбаченого законом, наприклад, право на донорство особа має лише з моменту досягнення повноліття, а право на зміну імені має особа, яка досягла 16 років, тощо;
- ✓ дане право є немайновим – це означає, що в ньому відсутній майновий (економічний) зміст, тобто фактично неможливо визначити вартість цього права, а відповідно і блага, що є його об'єктом, у грошовому еквіваленті;
- ✓ дане право є особистісним – це означає, що воно не може бути відчужене (як примусово, так і добровільно, як постійно, так і тимчасово) від особи-носія цих прав та/або передане іншим особам [5, с. 57].

Отже, під особистими немайновими правами, які забезпечують природне існування людини, треба розуміти закріплені в законодавстві основні права людини, що забезпечують можливість задоволення її особистих інтересів як живої істоти у сфері її приватного життя у зв'язку із задоволенням різноманітних потреб, зумовлених історичним розвитком суспільства та природою. В основу особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування людини, в цивільному праві покладено правові інтереси особи, спрямовані на забезпечення її існування в умовах, які ця особа визначає для себе як прийнятні.

Вперше міжнародно-правова регламентація права на життя була дана в Загальній декларації прав людини 1948 р. Стаття 3 Декларації проголошує, що кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність. Тим не менше Загальна декларація не містить у собі тлумачення цього права. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод конкретизувала Загальну декларацію: ст. 2 Конвенції закріплює, що право кожної особи на життя не тільки проголошується, але й захищається законом.

Жодна людина не може бути умисне позбавлена життя інакше, ніж на виконання вироку суду, винесеного після визнання її винною у вчиненні злочину, за який законом передбачено таке покарання. Значний крок на шляху конкретизації змісту права на життя зробив ЦК України. Диспозиція ст. 281 Цивільного кодексу України включає такі складові цього права:

- фізична особа не може бути позбавлена життя;
- медичні, наукові та інші дослідження можуть проводитися лише щодо повнолітньої, дієздатної фізичної особи за її вільною згодою;
- забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя;
- стерилізація може відбуватися лише за бажанням повнолітньої фізичної особи;
- штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує 12 тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки;
- повнолітня жінка має право за медичними показаннями на штучне запліднення та перенесення зародка в її організм.

Крім того, в Україні існує чимало чинних законів, які прямо чи опосередковано торкаються права на життя фізичної особи [6, с. 108].

Правова регламентація можливостей у сфері власного здоров'я фізичної особи на сьогодні визначається закріпленням низки прав, що пов'язані зі здоров'ям, зокрема, право на усунення небезпеки, яка загрожує здоров'ю, право на охорону здоров'я, право на медичну допомогу, право на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я тощо. Переважно така правова регламентація є фактичним калькуванням відповідних положень Конституції України або положень іншого законодавства.

Поняття «здоров'я», як особисте немайнове благо, є більш комплексним поняттям, яке віднаходить свій вияв не лише в організмі, тобто тілі людини, а й в психічних процесах, стан яких також впливає на організм. І тому, при аналізі поняття «здоров'я» як особистого немайнового блага, яке є об'єктом відповідних особистих немайнових прав фізичної особи, слід розуміти як двоєдину сутність людського організму, що включає в себе дві основних складові: соматичну (тілесну) та психічну (духовну), кожна із яких характеризується певним станом.

Здоров'я – це максимально досяжний та оптимальний фізичний і психічний стан людського організму, який є необхідним для забезпечення біологічного існування, здатності до тривалого активного життя й відтворення здорового покоління. Право на охорону здоров'я як загально соціальне (природне) право людини – це можливість людини використовувати усі соціальні, насамперед державні, засоби, спрямовані на збереження, зміцнення, розвиток та, у випадку

порушення, відновлення максимально досяжного рівня фізичного й психічного стану її організму. Беззаперечним є той факт, що здоров'я – первинна і вихідна передумова життєдіяльності кожної людини. Тому право людини на охорону здоров'я є таким, що гарантує її фізичне існування, і є умовою забезпечення здійснення всіх інших прав людини. В Україні здоров'я громадян та інших фізичних осіб, які на законних підставах перебувають на її території, охороняється Конституцією України [7].

Отже, сутність об'єктів нематеріального блага – життя та здоров'я полягає в тому, що в одних суспільних відносинах вони виступають як нематеріальні абстрактні, а в інших – як матеріальні конкретні. Право на охорону здоров'я як загально соціальне (природне) право людини – це можливість людини використовувати усі соціальні, насамперед державні, засоби, спрямовані на збереження, зміцнення, розвиток та, у випадку порушення, відновлення максимально досяжного рівня фізичного й психічного стану її організму.

Для індивідуалізації фізичної особи як учасника цивільного обороту важливе значення має стан здоров'я, який виражається у зниженні або втраті працездатності. Якщо ці обставини настали внаслідок нанесення тілесних ушкоджень третьою особою, то при відшкодуванні шкоди враховується ступінь тяжкості даної шкоди.

17.2. Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи

Розвиток України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави потребує врегулювання певних суспільних відносин через призму права. З метою ефективного забезпечення охорони природних прав людини – життя та здоров'я, держава має здійснювати захист, убезпечувати суспільство від протиправних посягань на життя та здоров'я особи. Основоположним у цьому плані є ефективна розробка засобів, що спрямовані на охорону цих благ, та результативний комплекс заходів, спрямованих на системну протидію кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи. Одне з центральних місць займають юридичні норми, які складають розділ II Особливої частини Кримінального кодексу України [8] (далі – КК України) – Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Українське законодавство узгоджується із Концепцією Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Закон України від 21 листопада 2002 року № 228-15), Планом заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 року № 560-р); Концепцією розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 року № 1018-р) та ін, однак має суттєві недоопрацювання в певних частинах.

Важливу роль у цій системі відіграють норми кримінального законодавства, що визначають діяння, які є суспільно небезпечними та

кримінально караними. З урахуванням взаємозв'язку цих норм, вони становлять окрему узгоджену систему – самостійний кримінально-правовий інститут, основою якого є норми, що передбачають відповідальність за діяння, які мають своїм безпосереднім об'єктом – життя та здоров'я особи.

Проблемні та дискусійні питання, що містяться в КК України вже неодноразово обговорювалися в публікаціях та у виступах учених щодо недосконалості норм, які передбачені Розділом II Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи». Деякі терміни є здобутком попередніх КК, інші є неоднозначними та дискусійними. Особливу увагу науковців привертають оціночні терміни та категорії. В свою чергу це є позитивним для науки кримінального права, з іншого боку така особливість на практиці призводить до зловживань та невірної кваліфікації. Особливістю даного розділу також є те, що його положення тісно пов'язані з положеннями медицини. Саме судово-медичний експерт під час проведення судово-медичної експертизи встановлює відомості (живонароджена чи мертвнонароджена дитина, життєздатна чи нежиттєздатна, зрілість плоду, доношеність чи недоношеність плода, вади розвитку, аномалії, вродливості, що сумісні чи несумісні із життям, ступінь тяжкості тілесних ушкоджень та інше), які мають значення для кримінального провадження, тому деякі положення, які притаманні медичній науці є потрібними та обов'язковими для кримінального права.

Отже, для активної протидії кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи потрібне ефективне законодавство. Однак нині кримінальне законодавство, теорія кримінально-правової науки вміщують термінологію, яка є полемічною. Спірні питання щодо особливостей кваліфікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи роз'яснено в Постанові Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» [9]. Але сьогодні вона розкриває здебільшого питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти життя. Джерелом кримінального законодавства є КК України, а не судова практика і доктрина, саме тому Україна належить до романо-германської (континентальної) системи права. Звісно, постанови ПВСУ (ПВССУ) роз'яснюють відповідним органам особливості офіційної кваліфікації певних кримінальних правопорушень, але ґрунтуватися на твердженнях постанов, які не повною мірою роз'яснюють деякі положення КК України, є неправильним та недоречним. Так, наприклад, постанову ПВСУ «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» більшою мірою (58,06 %) присвячено проблемам кваліфікації кримінальних правопорушень проти життя, на кримінальні правопорушення проти здоров'я особи припадає лише 6,46 %. Деякі пункти Постанови – це процесуальні питання (25,8 %), які вирішуються шляхом посилення на вже неіснуюче законодавство (КПК України). Інші (9,68 %) пункти врегульовують особливості, у загальних рисах, і кримінальних правопорушень проти життя, і проти здоров'я. Тому як перспективу на майбутнє можна розглядати розроблення або кардинально нової Постанови, яка буде включати особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, або

окремих постанов. Крім того, у Постанові слід обов'язково визначити оціночні терміни й термінологію, яка впливає на формулу кваліфікації, до яких слід віднести: насильство та його види, тяжка образа, інші насильницькі дії, мучення, страждання, біль та інші.

Щодо визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень діють «Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року № 6 [10]. Правила регулюють питання встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень експертами, не відповідають положенням закону України про кримінальну відповідальність та мають суперечливу термінологію.

При порівнянні норм КК України 2001 р. з положеннями підзаконного акту – «Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затвердженими наказом МОЗ України ще у 1995 р., привертають увагу певні невідповідності. Наприклад, у тексті КК України однією з ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК України) визначено – небезпека для життя в момент заподіяння. Такої ознаки Правила не містять, а зазначають про «небезпеку для життя» («а», п. 2. 1.1 та п. 2.1.2). На відміну від КК України у Правилах не зазначено, що небезпека для життя повинна бути саме в момент заподіяння. На нашу думку, така конкретизація є суттєвою для кваліфікації, так як, небезпека для життя може бути присутньою і у випадку замаху на умисне вбивство.

У Правилах 1995 р. також визначені не загрозливі для життя ушкодження, що належать до тяжких за кінцевими наслідками: втрата будь-якого органа чи втрата органом його функції – втрата зору, слуху, язика, руки, ноги і репродуктивної здатності. Найбільше непорозумінь виникає при віднесенні тілесних ушкоджень до тяжких за ознакою «втрати органа», якщо йдеться про втрату одного з парних органів – одного ока, нирки, яєчка та інших парних органів.

Дослідження сучасного законодавства України щодо ознак тілесних ушкоджень свідчить про те, що підзаконні нормативно-правові акти в цій сфері не повною мірою відповідають положенням чинного КК України. Вважаємо, що юридичні критерії тяжких тілесних ушкоджень у Правилах судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень від 1995 р. повинні максимально точно відповідати диспозиціям статей чинного КК України.

З метою подальшого удосконалення законодавства України пропонуємо розробити нормативно-правовий акт для встановлення розмірів стійкої втрати загальної працездатності і затвердити разом із змінами до Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень від 1995 р. (у новій, адаптованій до положень КК України редакції) як єдиний документ.

Висновки.

Особисті немайнові блага охороняються цивільним законодавством. ЦК України містить ряд положень, спрямованих на відновлення порушених

особистих немайнових прав фізичної або юридичної особи, а також на відшкодування шкоди, завданої порушенням таких прав. Відповідно до положень Конституцією України життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканість, безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Вищезазначені блага пов'язані із самим фактом існування людини та не можуть бути обмежені чи відібрані державою в будь-якому випадку, навіть в разі введення надзвичайного стану. Державна політика в країні повинна бути спрямована на забезпечення гарантій прав і свобод людини. Це є головним обов'язком держави.

Крім того, виникає потреба в уніфікації законодавчої термінології, з чітким визначенням і подальшим правильним використанням. Деякі нормативно-правові акти потребують негайного оновлення.

Chapter 17.

1. Цивільний кодекс України. № 191-VIII від 12.02.2015 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.
2. Цивільний кодекс України : [науково-практичний коментар] : у 2-х т. / під ред. Е. Харитонова, О. Калитенко. Харків, 2011. Т. 1. 832 с.
3. Цивільне право України. Академічний курс : [підручник] : у 2 т. / за ред. Я. Шевченко. Київ, 2013. Т. 1. 520 с.
4. Пунда О. О. Здійснення особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Право і суспільство*. 2014. № 6.1. С. 100-104.
5. Харь І. О. Особисті немайнові блага: види та способи захисту. *Юридична наука*. 2012. № 3. С. 52-57.
6. Турута О. В. Соціальні права людини в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право*. Ужгород, 2014. № 24. Т. 1. С. 108–111.
7. Давидова Н. О. Особисті немайнові права: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2008. 160 с.
8. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>.
10. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: наказ МОЗ України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>.

SCIENTIFIC EDITION

MONOGRAPH
WISSENSCHAFT FÜR DEN MODERNEN MENSCHEN
WIRTSCHAFTS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISMUS, RECHTS UND
POLITIKWISSENSCHAFTEN

SCIENCE FOR MODERN MAN
ECONOMICS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISM, LEGAL AND POLITICAL SCIENCES
MONOGRAPHIC SERIES «EUROPEAN SCIENCE»
BOOK 4. PART 6

Authors:

Antonenko A.V. (13), Belyaeva L.A. (1), Bodra Y.A. (11), Bril M. (2), Brovenko T.V. (13),
Vasylenko O.V. (13), Hanziuk S. (3), Grishchenko I.M. (13), Hrinko I. (8),
Dobrovolskaya O.P. (9), Dobrodomova T.N. (10), Dohadailo Y.V. (11), Zemlina Y.V. (13),
Katerynychuk K.V. (17), Klymenko N.G. (5), Kovalenko I.A. (17), Kotova L. (16),
Kravchenko V.P. (6), Kryvoruchko M.Y. (13), Maria K. (4), Lapteva U.D. (11),
Lisnevskaya N.V. (14), Lukin V.A. (1), Manachynska Y. (12), Marekha I.S. (7), Oliynyk Y. (4),
Panchuk A. (2), Peniak Y.S. (1), Savenkova I.V. (10), Yevhenya T. (15), Tolok G.A. (13),
Tiutiunyk V. (16)

The scientific achievements of the authors of the monograph were also reviewed and recommended for publication at the international scientific symposium
«Wissenschaft für den modernen Menschen '2021 / Science for modern man '2021»
(February 25-26, 2021)

The monograph is included in
International scientometric databases

500 copies
February, 2021

Published:
ScientificWorld -NetAkhvatAV
Lußstr 13,
Karlsruhe, Germany

in conjunction with Institute «SEIE»

Monograph published in the author's edition

e-mail: orgcom@sworld.education
www.sworld.education

ISBN 978-3-949059-14-8

9

783949

059148

